

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

С.Б.Колодинський

м.Одеса, Одеський національний економічний університет

Головний зміст стратегії держави, зокрема її інноваційної складової, має полягати у формуванні на теренах України та її регіонів інноваційної моделі економічного розвитку. Сучасні стратегічні й тактичні задачі України, а саме намагання інтегруватися до європейського співтовариства, роблять економічне зростання за рахунок наукових здобутків та їх технологічного застосування однією з найактуальніших проблем. Проте інноваційні процеси стримуються цілою низкою організаційних, фінансових та правових чинників, а сама українська економіка продовжує базуватись на сировинному та низькотехнологічному устрої. Тривала економічна криза, тягар соціально-економічних проблем, гострота регіональних диспропорцій – ці реалії сучасного життя викликають необхідність їх подолання, що неможливо без активізації інноваційної діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях.

На відміну від розвинутих країн, в Україні не створено національну інноваційну систему, а негативні тенденції зниження інноваційної активності підприємств разом зі скороченням наукового сектору стримують процеси економічного зростання та ставлять під загрозу подальший прогресивний розвиток як регіонів, так і всієї держави. Міжнародна практика свідчить, якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Так, середньоевропейський показник складає 25-35 %, а в Китаї сягнув 40 %. В Україні зростання ВВП на основі нових технологій дорівнює лише 0,7 %.

Сьогодні в Україні спостерігається існування ряду негативних явищ, подолання яких дозволило б реальному сектору збільшити випуск інноваційної та високотехнологічної продукції:

— інноваційна активність підприємств України перебуває на вкрай низькому рівні. Більшість промислових підприємств середнього та великого бізнесу взагалі не впроваджували і не мають на меті в подальшому реалізовувати інноваційні проекти;

—розвитку інноваційної діяльності українських підприємств перешкоджають фінансові чинники, що, насамперед, пов'язано з браком коштів. Відсутніми є механізми залучення венчурного капіталу, заощаджень населення для інноваційної діяльності; не вирішені фінансово-кредитні питання щодо малого бізнесу (у тому числі відсутність доступу до кредитних ресурсів через завищені процентні ставки); не розроблені механізми страхування інноваційних ризиків; вкрай низькою є частка фінансування з держбюджету;

—дотепер неформовані пріоритети регіонального інноваційного розвитку та відсутні механізми інтеграції регіональних галузевих програм до національної інноваційної системи. Як наслідок – заниженими і нерівномірними є темпи регіонального розвитку;

— стримує інновації відсутність можливості кооперування між підприємствами і науковими організаціями. Цей фактор впливає, по-перше, з браку інформації про нові технології та про ринки збуту, і, по-друге, з неготовності підприємств до нововведень, що свідчить про нерозвиненість самого ринку інновацій в країні та її регіонах. Про більшість наявних для комерціалізації нововведень споживач не знає, і відповідно, не може сформулювати попит. Одночасно розробник інноваційного продукту відчуває несприйнятливність підприємств до нововведень, зумовлене заниженою інноваційною культурою українського суспільства;

—інноваційний розвиток гальмує нерозвиненість інноваційної інфраструктури, що має поєднувати ланки «ідея-наука-технологія-виробництво-ринок». Внаслідок відсутності механізмів комерціалізації результатів науково-технічних розробок та передачі їх до сфери виробництва найслабшою стає ланка «наука-технологія-виробництво». З міжнародного досвіду найперспективнішими для регіонів є: інноваційні

центри, інноваційні бізнес-інкубатори, інноваційні кластери, ВЕЗ та технопарки;

—занизькі темпи інноваційного розвитку за рахунок технопарків, хоча сама ідея їх створення вже знайшла своє відображення в роботі регіональних і місцевих органів управління України. Технопарк виступає індустріальним комплексом на основі концентрації мереж виробників, постачальників і споживачів, пов'язаних технологічним циклом. Причина їх виникнення полягає в необхідності створення технологічних зв'язків між галузями і секторами економіки для реалізації їх потенційних переваг. Нажаль, в Україні кількість технопарків практично не збільшується. На сьогодні в Законі "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків" нараховується 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8 і сьогодні вони існують лише у декількох областях;

—спостерігаються негативні тенденції у чисельності та віковій структурі наукового потенціалу країни. Відбувається невпинне скорочення числа науково-технічних співробітників. Якщо у 2000 р. їх кількість склала 121800 особи, то у 2016 р. – лише 96820, тобто зменшилась за 13 років майже на 20%.

—існування проблем кадрового характеру на національному та регіональному рівнях, а саме: відсутність знань з інноваційного менеджменту та досвіду в розробці бізнес-планів технологічно орієнтованих проєктів, занижка кваліфікація управлінських кадрів для забезпечення інноваційного сталого розвитку регіону, відсутність досвіду ефективної роботи з інвесторами і налагодження зв'язків з потенційними партнерами;

— особливого значення набуває економічна та політична самостійність регіонів країни. З одного боку можемо констатувати, що регіони мають самостійну, хоча і взаємопов'язану з іншим регіонами економіку, а з другого боку всі економічні процеси управляються з єдиного органу управління регіоном, який проводить незалежну економічну політику, створюють певне політичне середовище. Тобто відбувається розподілення економічного простору та політичного середовища. Якщо під регіоном розуміти сучасні області, то такий адміністративно-територіальний устрій

склався за давніх часів, необхідний для проведення певних науково-технічних рішень, реалізації яких стає першочерговою.